

Kruanebe Sveerje!

- jienede jieledekvalitehtem

Byjremepaarije dah Kruana veeljemasse vaadtsa politigkinie jeenjebe barkoeh, jeenjebe barkoesijjeh, jielije voenh, orre jielemenuepieh jih voengem gohkeldahkesne krööhkestidh. Mijjen politigke kruana jeahtahdehteme jienebh barkoesijjiegujmie aktanidh. Mijjeh sijhtebe almetjidie nuepiem vedtedh Sveerjesne jieledh gusnie seammavierhtege nyjsenæjjaj almaj gaskem jih gusnie novh hävvi seamma reaktah gaajhkide lea. Baataræjapolitigke edtja humanije dorjesovvedh jih dihte politigke globalen sijjesne edtja nullenielkiem jih guedtjies øøvtiedimmiem øøvtiedidh.

Dah uvtelassh mijjen veeljememanifestesne golme solijdarijtetijstie maadtosne solijdarijtete juvrijgujmie, eatneminie jih dan ekolovgijen sjierinie, solijdarijtete dej bætije boelvijgujmie jih solijdarijtete gaajhkesh veartenen almetjigujmie.

Vi vill
Sydsamiska

mp.se

1. Bøøremes maanide

Gaajhkh maanaj leah reaktah jielemasse gieriesvoetesne, krööhkestimmie jih neerrehtimmehts. Fiere-guhte maana tjuara vuajnasovedh jih nuepiem åadtjodh jijtsistie öövtiedidh. Mijjieh sijhtebe FN'en maanakonvensjovnem Sveerjen laakese aajketje bihkedidh.

2. Tjöödtjehtetieh voengedååjremem!

Mijjieh sijhtebe Sveerjen jearohkevoetem ååljistie jih jeatjah fossijlen bualatahkh edtja 15 jaepesne våavtsoestidh. Saadtesimmiedaarpoeht tjuerieh vualanidh, deaverh ruevtie-raajrose juhtedh jih gåetiem mij vaenie energije daarpesje bigkedh. Mijjieh sijhtebe nånnoestidh byjres, voengebuerebe vuejemsh jih energije mij iktvielie maahta utnedh jih laehpemebaahkem biejevredidh. Dihte kruana skaehtieviekseldimmie galka jærhkedh.

3. Jienebh orre barkoesijjeh jih barkoeh

Mijjieh sijhtebe buaranidh dah socijalen tjirkedimmieh disse gie barkoesijjiem aalka. Dåarjoe kredijteluhpiehtimmiesiebride jih kooperatijven darjomasse edtja olkese bigkedh. Mijjieh sijhte joekoen nyjsenæjjaj darjomh dåarjelidh. Gaajhkh edtjeh maehdedh njoetedidh, jih destie maam luhpie giesedh, dan diehre barkoesijjiem aelkedh.

4. 40 000 orre barkoeh byjjes maekseme suerkesne

Daarpoeh jih sijjeh gååvnesieh jeenjebe barkijh dan byjjes maekseme suerkesne. Mijjieh sijhtebe beetnegh juhtiehtidh barkoesjeltieråajvarimmeste jih medtie 40 000 almetjidie barkoem vedtedh. Mijjieh sjiere daarpoeh vuejnedh kultuvrisnie, skuvlesne, skiemtjesåjhtosne, båarasåbpoesåjhtosne jih åvtesskuvlesne.

5. Seamma baalhka nyjsenæjjide jih almide

Dovne byjjes jih siejhmes suerkesne tjuerieh barkoevedtijh diedtem seamma viertegs baalhkah vaeltieh. Mijjieh sijhtebe vuejnedh buarastehtetimmie staaten, faagesiebrieh jih barkoevedtijh gaskem juktie destie baalhkaJoekehts nyjsenæjjide jih almide vaeltedh dan bætije veeljemeboelhkesne. Staaten åejvieh gieh eah dam seamma baalhka prinsibpen dåajvoehtidh, eah orre tjarkanimmie åadtjoeh.

6. Buerebe våaromh ohtjebarkoesijjide

Aelhkebe okteghbarkoesijjide darjodh barkijh åadtjoeh dellie mijjieh sijhtebe barkoevedtijemaaksoem vualanidh dam voestes barkijem luhkie prosenth. Nuepie edtja administratijven dåarjojde jih tjarkanimmiekapitalh buaranidh.

7. Loejhtesjaepie jielemisnie gaskoeh

Mijjieh sijhtebe loejhtesjaepiem edtja årrodh jih evtiedidh. Loejhtesjaepeste sjædta jillebe jieledekvalitehtem jih svæhtjaldihkie barkoesjeltiem. Dihte lea nuepie barkoejielemisnie liegkestidh seamma aejkien goh barkohts åadtjoeh viehkiem barkoesjaltan bætedh.

8. Åenehksåbpoe barkoetijje jih jearsoåbpoe barkoejieleme

Mijjieh sijhtebe dihte laakennånnostamme siejhmebarkoetijje 35 tåjmosse vånkosne vueliedidh. Edtja aaj reaktam jis säjhta barkedh ellies- jallh bielietijje tjirkedh. Ektiedåhkesjimmien åvteste galka diejveldidh goh baalhka vueliedammem vuastalidh. Tjuara barkoem voengebarkoen åvteste tjirkedh goh ovhealsoem vuastalidh.

9. Buerebe ektietrafigke

Tååge- jih bussetrafigkem edtja abpe laantesne buaranidh. Sjire vierhtem ektietrafigkasse byjresisnie edtja årrodh. Mijjieh sijhtebe dam raajroetrafigkem tjirkedh stoerrastaaredajven sisnie jih bijre dej jarkan jih ij dovres motovregeajnoeh jih bijrejarkangeajnoeh bigkedh. Mijjieh aaj diejveldibie traegkiesmaaksoem Stuehkesne, Göteborgesne jih Malmöesne dellie trafigkem unnede, voengem buarane jih ektietrafigkem buarene. Mijjieh sijhtebe aelpies maaksoem ektietrafigkide.

10. Kruanabe lihkesbyjrese

Mijjies sijhtebe tjaebpies jih jieleme lihkesbyjresh darjodh, gusnie maanah sijjies åadtjodh vaeltedh. Jienebh aelkiesbåateme sijjies gusnie maahta gaarsjelidh jih kultuvren evtiedidh daarpsjeminie, joekoen noeride. Mijjies sijhtebe jieleda staarenjarngh jih staarenlihkejarngh gusnie liehtesteteminie jih ij stoorrebovrh guhkies staaren ålkolisnie. Dajvh, gusnie dah gieh el' este skiemtje sjidtieh maahta årrodh jih barkedh, tjuara vaarjelidh jih byjjehtidh.

11. Jeenjebe ekologijen beapmoeh

Mijjies sijhtebe momsem ekologijen beapmojste vaeltedh jih sveerjen laanteburriem tsevtsesovvedh ekologijen produksjovnese. Mijjies sijhtebe jeanadidh bjjesåesiestimmiem ekologijen jih lihkesdorjeme daeverh jih aelkebe byjresbeapmoehsjeltieh darjodh. Sveerjen eekerisnie jih bovrhillesne eah edtjeh genmodifijeredh sjædtoeh Leah.

12. Jienebh byjresebijlh

Mijjies sijhtebe kribpesjimmieh bijleindustrijide tjirkedh dah bijlh edtjies effektijven jih mestie juhtedh unniedidh. Minngemes 2010 gaajhkh orre bijlh byøroeh mejtie abpe EU'esne doekedh maehtieh orredorjeme årrodh mestie vuejedh. Mijjies sijhtebe daarjelidh dah bensijnebijlh mah gåvnesieh maahta målsodh mestie vuejedh misse lea buerie byjresasse.

13. Voengeteknigke orredorjeme energijidie

Jiermegs, effektijen enersjiveaestiedassh edtjies evtiedidh. Bieckenfaamoe edtja jieniedidh dan vuapsan 20 Twh jaepie 2015. Mijjies sijhtebe biejjiebievtijh fierhten njealjeden tahtjosne jaepie 2020. Skaehtiem gåetide edtja voengemaakseme årroemisnie evtiedidh. Aatovmefaamoe edtja orrijehtedh. Ij edtjeh luhpie uranem gaevnedh Sveerjesne.

14. Jielemh Luvliejaevresne gorredidh

Dåarske jih jeatjah guelieh Luvliejaevresne edtja gøølemistie vaarjelidh vuelielisnie dam sihkeres sievem. Ovluhpehts gøøleme tjuara dåastoelidh jih doekemen dan ovluhpehts dåarskh. Edtja effektijve jih urresth bijrejarkanlaantenburrie evtiedidh Luvliejaevrien bijre guktie buerebe sjædta.

15. Biologijen gellientlaaketje

Almettij darjomh edtja eatnemem krøøhkestidh guktie dihte gellientlaaketje eatnemisnie vaarjelidh jih evtiedidh. Sveerjesne edtjies gohkeldahkesne jielijemaadtoeh dejstie njielje stoerre vaejsjies årrodh; siejpe, råate, bierne jih gierhkie. lentjeh gusnie lea jijnjh sjædtoeh edtja vaarjelidh. Gaedtievaarjelimmie ij åadtjoeh unniedidh.

16. Raeffie nyjsenjijide

Gaajhkh gieh tsaepmedh sjidtedh dejnie lihkes gaskevoetesne edtja reaktah vaarjelommie årromesijjiem årrodh. Reaktaj dåastosteminie edtja maahtoemisnie jih diedtesne årrodh. Maanah gieh Leah tsaepmemem vuejedh dej gåetesne edtja goh viesjiejh vuajnalgidh. Dah gieh tsaepmemem døøpmejuvvieh tjuara gietedallehm tjibredh. Aaj tsaepmemem gusnie gøøkte nyjsenjjah jallh almah ektesne årrodh tjuara giehtjedidh. Jienebh vierhtieh kriededh prostitusjovnem jih almejthesiestimmiem dåastoelidh.

17. Gaajhkh gieriesvoete lea buerie gieriesvoete

Ektievoetelaakem gusnie eah joekehts nyjsenjjaj jih almaj gaskem Leah edtja aajketje bihkedidh. Hatsvesdarjomh homosexuellig, bisexuellig jih transealmettij vøøste edtja vuastalidh guktie laakem tjirkedh jih buerebe dam biejevredalledh. Learoeverhtieh eah edtjeh ovmaahtoem bjjanidh. Sveerje edtja FN'esne barkedh neerrechtimmiem almetjidie dan gaavhtan seksualijen voetem jallh dej identijtetem tjøødtjehtidh.

18. Seammavierhtege jih jáerhkeme eejteghmaaksoem

Mijjieh sijhtebe eejteghmaaksoem jáerhkedh 18 askide. Dej 18 askijstie sijhtebe fiereguhtese gáalmehts gorreldidh. Gåabpegh maehtiejægan askem maanine gåetesne seamma aejkien årrodh. Mijjieh sijhtebe jeatjah goh dihte gie maanan syhtedh maahta eejteghmaaksoem åådtje. Eejtegh edtijægan loejehtsvoetem veeljedh maanasåajhtoenhammoem. Siebredahken däärjoe maanasåjhtose edtja gaajhkh maanide båetedh.

19. Båarasåbpoej reaktah nännostämman jih jearsoevoetese

Fadderijdarjomh gusnie båarasåbpoeh jih noerh sinsitniem viehkiehtidh edtja evtiedidh. Båarasåbpoeh edtja stuerebe nännostimmiem guktie sájhtoen edtja årrodh jih okteghvoeteste båetedh. Jienebh båarasåbpoekollektijvh jih jeatjah årromeveeljemh daarpesjeh. Garantijevoeresijmaaksoem edtja jieniedidh jih deemenseskiemtjesåjhtose jeenjede vierhtieh vedtedh.

20. Reaktah årromesæjjan – maadtoe jijtsefaamojde

Gaajhkesh Leah reakta årromesæjjan. Goh dah gåetehts nuepie bååstede båetedh buerede jieledasse daarpesje jienebh årromesijjeh mah Leah sjiere almetjasse sjehtadovvedh, dovne öökonomijen jih sosijalen perspektijvistie. Orre sosojalen viermieh årromesijjiegujmie lea vihkeles.

21. Læjhkoeh baeniesåjhtoen

Mijjieh sijhtebe orre daamhtesh baeniesåjhtoenjirkemem maam maaksoem vuelene dejtie giejtie dam daarpesjidh jih buerebe baeniehealsoem. Dihte åvtesbarkeme jih healsoevetiedimmie perspektijvem nånnoeste. Mijjieh sijhtebe loejhtsbaeniesåjhtoe 20 jaepeste 25 jaapan jieniedidh.

22. Heaptojde

Ovjaksoe lea neerrehtimmie – almetjh heaptoejgujmie edtja nuepieh utnedh meatan årrodh ellies vyøhkesadtememem.

23. Tjirkh gæamhpoem tjierdiblemen jih neerrehtimmien vööste Gaajhkh hammoeh

neerrehtimmeste galka vuastalidh. Mijjieh sijhtebe maaksoem jieniedidh dejtie sjiere almetjidie giejtie barkoesijjesne jallh byjjesreeremistie neerrehtidh. Mijjieh sijhtebe tjirkedh jih jieniedidh byjres antijneerrehtimmiereeremh. Edtja biejedh löövles diedtesem aalkoem tjierdiblemem jih neerrehtimmie vuastalidh.

24. Humanijen baataræjapolitigke

Mijjieh sijhtebe raerie-bueriem baataræjapolitigkem gusnie gaajhkh almejth krööhkestimmiegujmie gietedalledh. Maanaj bööremes edtja voestems biejedh gosse gaajhkh baataråjja-ieremh vierhtiedidh. Dihte dan gaavhtan byjjesreeremen gietedalleme guhkebe goh jaepiem vuertiemie edtja laantesne årrodh.

25. Buerebe tsiehkies learohkidie

Mijjieh sijhtebe jieniedidh ööhpehtimmienviehtiehbiliem 1000 kråvnajgujmie askesne. Nuepie jilleskuvlesne lohkehtidh jih universitetsne gosse båarasåbpoej sijdhtieh edtja buaranidh. Dihte raase man jijnjh learohke åådtje barkojste dienesjidh edtja jieniedidh jih aaj dam ööhepehtimmievierhtiem utnedh. Mijjieh sijhtebe buaranidh jih aelhkebe darjodh dah sosijalen vaarjelimmieviermiem learohkidie guktie dihte seammalaakan goh barkijstie sijdtedh.

26. Kreatijve jih loejhts skuvle

Mijjieh sijhtebe täjmoeplanem destie vaeltedh jih tjielten skuvlide vedtedh seamma loejehtsvoetem goh dah loejhtsskuvlh. Dah barkoeööhpehtimmieh jih learohkesijjeh edtijeh tjirkedh. Learohke edtja meatna jih nuepie årrodh seammavierhtegeööhpetimmie vaadtsa. Mijjieh sijhtebe skuvle edtja gohkeldahkesne

maahtoem skreejredidh, dan åvteste mijjieh sijhtebe jeatjahdehtedh daanbeajjetjen vierhtiehöörneme.

27. Lihkessåjhtoe buerebe healsojde

Mijjieh sijhtebe healsoebuaranamme jih åvtesbigkeme såjhtoe tjrkedh. Såjhtoe edtja seammavierhtege årrodh, lihke dah otnegh årrodh jih gamte medisijnen maahtoem jih psykososijalen maahtoem årrodh. Maahtoe dah joekehts nyjsenåjjaj jih almaj gaskem healsoe jih skiemtjelassh tjuara jieniedidh. Joekoen tjuara unndede dam psykijen ovhealsole. Målsohthlaakan- jih komplementärmedisijnem edtja healsole- jih skiemtjesåjhtoen sisnie biejedh.

28. Jijtjereerehke alkohovlepolitigke

Edtja viht lårkoem årrodh man jijnjh lea luhpie alkohovlijstie laantese vaeltedh jih aaj ij edtjh luhpie dejtje reklameredh. Systembolagen alkohovlemovopovlem edtja årrodh. Ibie sijhth alkohovleskaehtiem vueliedidh.

29. Kultuvre gaajhkide

Miljarde kråvnah edtja biejedh guktie kultuvre jienebidie jaksoes sjidtedh jih dah barkoetsiehkier dejtje kultuvrebarkidie buaranidh. Maanah jih noerh galkieh nuepieh åadtjodh jeenjebe kultuvre giehtelidh jih dååjrehtidh. Amatörekultuvre edtja vierhtine nænnoestidh. Edtja laakem båetedh dan uvte eah maehtieh man jijnjh medijisnie eekedh. Vååleselesseme vuesiehtimmien gaavhtan musigke jih svihtjh-guvvieh sjiere almetjidie lea luhpie. Dah gieh dam dorjeme edtja maakseme åadtjodh jeatjhlaakan vuekine.

30. Vyøhkesadteme demokratije

Staaen otnegh edtjeh jienebh nuepieh dah politigken nænnostimmieh tsevtsovveminie. Staaen otnegh edtjeh jijtse uvtelassh gaajhkide tjieltide jih laantedigkide biejedh. Otnegh ij initiatijveraktam åålmeghveeljemasse edtja båetedh. Man båeries edtja årrodh veeljedh åaddtjodh edtja 16 jaapan vueliedidh.

31. Aalkoalmettij reaktah Ursprungsfolks rättigheter

Sijtebe Sveerje edtja ILO-169 aalkoalmettij reaktaj bijre dåhkasjehtedh. Destie båata vuesiehtimmien gaavhtan saemiej reaktah båeries jielemesjiehtesjimmieh eatnemasse jih tjaatsan edtja biejverdalledh jih vaarjelidh.

32. Nænnosth almettij reaktah Stärk folkets rättigheter

Mijjieh sijhtebe otnegh tjerkebe reaktah byjjes liehtestehtemasse vedtedh, goh skiemtjesåjhtoe, skuvle, universitet, maanasyhtemisnie jih båarasåbpoesyhtemisnie. Mijjieh aaj sijhtebe otneghmååhtedimmiem barkedh, dan byjjesviehkiehtimisnie juktie dah mah leah dåajvoehtamme maahta diedtem destie krievedh, reaktine, jis eah dam åadtjoeh, maaksose.

33. Ijje EU'en maadthlaakese

Faamoe edtja dajveles hammoe sjiehteles guktie nænnoestimmieh lihkebe dejtje otnegidie. Siebredahke tjuara nueleste bigkedh. Mijjieh dan åvteste vuastalieh maadthlaaken EU'ide nænnoste. Mijjieh krievebe åålmegveeljemem EU'en maadthlaaken bijre. Mijjieh sijhtebe Sveerja edtja EU'em baetsedh jih jeatjah haamojde europeijen ektiebarkoem barkedh.

34. Raeffies vearelde

Mijjieh sijhtebe sveerjen milijtären dåastoelimmien bieliem juekedh jih vierhtieh destie vaeltedh jeatjah siebredahkendajvese. Sveerje edtja FN'esne barkedh tsalloeh gietedalledh jih dåastoelidh. Sivijlen europeijen raeffiedåehkie edtja årrodh. Dam internasjonalen vuekiem juhtjijh siebredahkah bigkedh tsalloj minngelen edtja nænnoestidh. Mijjieh sijhtebe vaekniehexportem orrijehtedh.

35. Riektese vearelde

Mijjies sijhtebe riektesen åesiestimmie veareldisnie. Giefies laantij laajkoeh edtja dejstie tjaeledh. Byjjes gaajhkh daltesinie edtja vaedtsiehtidh jih etigken kriebpesjimmieh kriededh gosse åesiestidh. Skaehtiem beetnegijtransaksjovnisnie, internasjovnen girtiefealadimmieh jih vaeknieåesiestimmie edtja båetedh jih dam provhkedh extremen giefiesvoetem jih nealkoem dåastoehtidh. Mijjies sijhtebe globan vuepisie nullenielkien bijre. Viehkiem edtja guedtjies öövtiedimmiem evtiedidh. Mijjies sijhtebe momsem vueliedidh staeriesvoetenmierhkeme aatide.

36. Juvrij reaktah

Dah mah Leah dorjeme gaagnadehtidh jih dåhkasjehtedh pryøvoevuekide juvreböörenjeststehts edtja gelliengierts årrodh, guktie maahta juvreböörenjeststimmieh orrijidh. Juvresaadtesimmieh edtjies unniedidh tjirkes moenemij tjirrh jih jienebh leekedimsgåatetjh. Juvrh eeledh mejgujmie eelemem mestie båajhtode sjædta edtja orrijidh.